

Kur'an Açısından İnsanın Kendine Yabancılaşmasının Temel Sebepleri

Nurullah KAYIŞOĞLU*

Özet

Günümüz insanının yüz yüze kaldığı önemli problemlerden birisi de kendine yabancılaşmadır. Yabancılaşmanın, insanın taşıdığı güncel zihniyeti, değer anlayışı, gerçeklik anlayışı, hayat tarzı, dünya görüşü ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir. İnsanın; fitrat üzere yaşamadan, tevhit düşüncesiyle bütünleşmeden ve üzerine düşen sorumluluklarını yerine getirmeden bu köklü problemten kurtulabileceğini söylemek zor gözükmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Yabancılaşma, fitrat, tevhit, sorumluluk.

Abstract

One of the important problems facing the people is self-alienation. The alienation seems to be associated with closely the current mentality of the human being, value approach, and understanding of reality, lifestyle and world view. It seems difficult to say to escape of the deep-rooted problem without amalgamate the fitrat, integration the tawhid, and carrying out the responsibilities.

Key Words: Alienation, fitrat, tawhid, responsibility.

Giriş

Aydınlanma dönemi ve endüstri devriminden bu yana, aşağı yukarı iki-üç asırdan beridir insanlık, tarihin farklı bir aşamasına uyum sağlayarak yaşayabilmesinin sancılarını çekmektedir. Batı'nın bilimsel, teknolojik, ekonomik ve askeri güç alanlarında geldiği noktanın; tüm dünya insanları üzerinde kültürel, sosyal, siyasal etkileri açıkça bilinmekte ve görülmektedir.

* Yrd. Doç. Dr. Harran Ü. İlahiyat Fakültesi Kelam Anabilim Dalı, nurullah70@yahoo.com

Çok çeşitli bilgi ve kültür havzalarından beslenen ama oluşum ve gelişimini batı içinde gerçekleştirip bütün dünyaya yayılan bu aşama; modernizm, postmodernizm, çağları olarak da adlandırılmaktadır.

Kendine göre bilimsel bir zihniyeti, değer anlayışı, bir gerçeklik algılayışı, bir hayat tarzı ve dünya görüşü, bir teknolojisi hatta bütün bunların ötesinde insana farklı bir bakış tarzı olan bu zorlu merhalenin, beraberinde getirdiği en önemli sorunlardan birisi de insanın kendine yabancılaşması problemidir.

Dini bilgi, inanç ve değerlerden uzaklaşmanın bir neticesi olan yabancılaşma, ahlakî ve kültürel karmaşada etkisini hissettirerek, hakikat ve kimlik krizine yakalanan kalpleri ve zihinleri derinden etkilemektedir.¹ İnsanı, bilgisini, hayattaki amacını ve nihaî mukadderatını doğrudan ilgilendiren bu derin problemin çözümü, insanı insan yapan değerlerin yeniden gözden geçirilmesinde yatmaktadır. Kur'an açısından bu problemin ve çözümünün birtakım ana sebeplerini aşağıdaki başlıklar çerçevesinde ele alabileceğimizi düşünüyoruz.

1. Fitrattan Uzaklaşma

Fitrat sözlükte; karakter, mizaç, boyuna yarmak, ikiye ayırmak, yaratmak gibi anlamlara gelmektedir. Yaratma esas alındığında; varlıkların yokluktan varlığa Allah'ın yaratması ile çıkışı şeklinde anlaşılmıştır. İstılahta fitrat; yaratılış, varlıkların belli yetenek ve yatkınlıklara sahip olmaları anlamlarına gelir.² Fitratin tevhit, İslam olduğu da söylenmiştir.³ Çünkü insan, yaratılıştan "Allah'ı tanımaya eğilimli, hak dini benimsemeye yatkın olarak doğmuştur."⁴ Buna göre fitrat; ilk yaratılış anında, varlıkların sahip oldukları temel özelliklerini, karakterlerini ve dış tesirlerden henüz etkilenmemiş ilk saf durumlarını belirten bir ifade olmaktadır.

¹ Nakib El-Attas, *İslami Dünya Görüşü: Genel Bir Çerçeve*, (İslam Ve Modernizm Fazlur Rahman Tecrübesi Uluslararası Sempozyumu Tebliği, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1997), s. 24-25.

² Bakınız: İbn Manzur, Ebu'l- Fadl Cemaluddin Muhammed b. Mükerrerem, *Lisanü'l-Arab*, (neşreden: Abdullah Ali el-Kebir ve diğerleri), Beyrut: 1970), 'f-t-r' maddesi; İsfehani, Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Muhammed er-Ragıb, *Müfredatü Elfazı'l-Kuran*, (tahkik: Safvan Adnan Davudî), Daru'l Kalem&Daru's Şamiyye, 1992, 'f-t-r' maddesi. Ayrıca bakınız: Hökelekli, Hayati, *Diyanet İslam Ansiklopedisi, 'fitrat'*.

³ Alusi, Ebu'l-Fadl Şihabuddin Mahmud, *Ruhu'l-Meanî fi Tefsiri'l-Kuranî Ve Sebi'l-Mesanî*, Beyrut: ts., XXI, s. 40.

⁴ Elmalılı M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, VI, 3822-3823; Kurtubî, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kuran*, (neşreden: Ebu İshak İbrahim), Kahire: 1966-67, XIV, s.29.

İnsan suresindeki “Şüphesiz biz insanı, meniden yarattık ve onu imtihan edeceğiz. Bu sebeple onu iştir ve görür kıldık. Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik. İster şükredici olsun ister nankör”¹ ifadeleri; insanın belli bir amaç çerçevesinde yaratıldığını, bu amacı gerçekleştirebilmesi için, akıl, duyu, gibi bilgi yeteneklerle donatıldığını, sonra da kendisine vahiyle yardımda bulunulduğunu anlatmaktadır. Kur’an’da insanın maddi varlık yapısını karşılayan kelime ‘beşer’, maddî yapısını anlamlı kılan ruhsal yönü temsil eden kavram ise ‘insan’ ifadesi² olduğuna göre, insanın varlıklar içerisinde maddî yapısıyla değil; akıl, duyu, bilgi, ibadet gibi özellikleriyle ön plana çıktığını ve seçkinleştiğini söylemek durumundayız.

İnsanın fitrat üzere olmasının en güzel bir anlamını, “Yemin olsun nefse, onu düzenleyip iyiyi-kötüyü ayırt etmesini ona öğretene! Nefsini arındıran kurtulmuştur, onu azdıran ise ziyandadır”³ ayetinde görmekteyiz. Öyleyse insanın fitrat üzere oluşu, her bireyin yaratılıştan sorumlu ve ahlaklı bir varlık olduğu tezine açık bir temel teşkil ettiği gibi⁴ nefsin arıtılmasının fitratın vazgeçilmezi olduğunu da göstermektedir.

Kuran’ı Kerim’de Hz. İbrahim’in diliyle anlatılan; “şüphesiz ben, tüm benliğimle, gökleri ve yeri yaratan Allah’a yöneldim ve müşriklerden değilim”⁵ ifadesi, insan fitratının bir Allah’a iman ve ibadet ile yoğrulduğunun en güzel bir ifadesidir. Evet, yaratılıştan Allah’ı tanımaya eğilimli, hak dini benimsemeye yatkın olan insan için ⁶ İslam, fitratın dinidir. “İslam dini, gerek inanç, ibadet ve ahlak ilkelerindeki evrensel boyutla; gerekse insanın yapısal özellikleriyle bire bir örtüşmesi sebebiyle, bu ihtiyaca en iyi şekilde cevap verebilecek bir dindir.⁷ İşte bunun için kararlı ve sağlam bir şahsiyetin oluşumu, insanın kendine yabancılaşmaması, ancak insanın yaratılış fitratı olan İslam’la bütünleşmesinden geçmektedir.

Bu durumda insan hayatını anlamlı kılan şey, hayata değer katan temel özellik, insanın fitratına uygun davranarak kendinden beklenen sorumlulukları yerine getirmesidir. İnsanlık vazifelerini ihmal eden ve sorumsuz bir hayat yaşayan insanlar, gerçek anlamda insanlık değerini de

¹ İnsan, 76:2-3.

² Maide, 5:18, Hud, 11:27, Hicr, 15:28.

³ Şems, 91:7-10.

⁴ Şaban Ali Düzgün, *Din Birey Toplum*, (Ankara: Akçağ Yayınları, 1997), s. 110.

⁵ Enam, 6:79.

⁶ Elmalılı M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, Yer yok: Eser Neşriyat ve Dağıtım, 1979), VI, s. 3822-3823; Kurtubî, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed, *el-Câmi’ li-ahkâmî’l-Kuran*, (neşreden: Ebu İshak İbrahim, Kahire: 1966-67), XIV, s.29.

⁷ Hasan Onat, “İslam’da Yeniden Yapılanma Üzerine”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, Cumhuriyetin 75. Yıldönümüne Armağan, (1999), s. 201.

yitirmiş,¹ kaçınılmaz olarak kendilerini yalnızlık ve yabancılaşmanın kucağına terk etmiş olacaktırlar. Kur'an'la, fitratla, hak ve hakikatle barışık olmayan insan hep fitratıyla çatışmak zorunda kalacak, iç bütünlüğüne kavuşamayacak, hayatını verimli ve mutlu olarak yaşamaktan mahrum kalacaktır.²

Hak dinden uzaklaşan insan, tabiatına aykırı hareket ettiği için, kendine yabancılaşmaktadır. Çünkü 'fitratta tevhit asıl, küfür ise arızidir.'³ Din, insan doğasına dayanan gerekli bir olgu olduğundan, onu kaldırmak mümkün değildir.⁴ Öyle ise yapılması gereken, fitratla uyum içerisinde kalarak, insanı doğasına uygun doğrultuda geliştirmektir.

2. Tevhit'ten Uzaklaşma

Modern çağların fikir babaları olan aydınlar, felsefeciler insanlara; moral ya da dinamik bir kaçınılmazlıktan ziyade entelektüel bir formül olarak bu dünyayı yaratan ve yöneten bir yaratıcının yerine, dünyayı açıklayan bir prensip olarak Helenleştirilmiş tanrı fikrini önermişlerdir.

Oysaki Kur'an'ın ortaya koyduğu dünya görüşünde Allah'ın varlığı ve birliği temel esastır. O Allah'ın varlığını ve birliğini insanlara bir ilke olarak sunmakta, onlardan da bunu temel prensip olarak benimsemelerini istemektedir. Bu ilke İhlâs Suresi'nde şöyle özetlemiştir. "Ey Muhammed! De ki: O Allah'tır; tektir. Allah, hiçbir şeye muhtaç olmayan ve her şey kendisine muhtaç olan; doğurmamış, doğmamış olan, hiçbir dengi bulunmayandır."⁵

Allah, varlıklar içerisinde hiçbir varlığa benzemeyen, kendine özgü bir varlıktır. Evrendeki düzen ve uyumun gerekçesi Allah'ın varlığı ve birliğidir: "Eğer yerde ve göklerde Allah'tan başka tanrılar olsaydı ikisi de bozulurdu."⁶ O, evreni hem yaratan, hem düzene sokan, hem amacını belirleyen, hem de anlamlı kılan varlıktır. O, her varlığı hem var eden hem de varlığını devam ettirendir. Her şey, kendisi için belirlenen hedefe doğru hareket etmektedir. Çünkü "Allah her şeyin ölçüsünü koydu ve hedefini gösterdi"⁷ Yüce Allah'ın

¹ Şaban Ali Düzgün, , *Din Birey ve Toplum*, s. 38.

² Kaf, 50:4.

³ Elmalılı M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, II, 744. Karşılaştırınız: Yener Öztürk, Kur'an'da Kalp Ve Mühürleşmesi, (İstanbul: Işık Yayınları, 2003), s. 26 vd.

⁴ Ahmet Akbulut, "Din, Laiklik Ve Demokrasi Üçgeni", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Özel sayı, Cumhuriyetin 75. Yıldönümüne Armağan, (1999), s. 265

⁵ İhlâs, 112:1-4.

⁶ Enbiya, 21:23. Karşılaştırınız: İsrâ, 17:42.

⁷ A'la, 87: 2-3.

evreni yaratması ve evrende bir düzenin olması, O'nun aşkınlığını ve her şeye kadir olduğunu gösterir.

Kuran insan için temel hareket noktası olarak tek tanrı inancını (tevhit) yerleştirmiştir. Buna göre Allah, tüm evrenin ve insanın tek yaratıcısı, yegâne sahibi ve biricik hâkimidir.¹ O ta baştan insanı yaratırken onu karanlıkta bırakmamış ona, bilme, düşünme, anlama ve kavrama yetilerini vermiş, iyiyi kötüden ayırt etme imkânı, irade ve hürriyet lütfetmiş, ona gerçeği öğretmiş, hatalarına karşı duyarlı olup tövbe edenleri de bağışlamıştır.² Varlığa dilediği gibi tasarruf etme yetkisi sunmuştur.³

Bununla beraber insan başıboş ve sorumsuz bir varlık da değildir.⁴ Çünkü insan ancak tevhit çerçevesinde kalarak varlığını gerçekleştirebilir. İnkârcılık, şirk, nifak insan benliğini parça parça eder, onu karanlıklara sürükler ve insanı kıymetsizleştirir.⁵ Dünya hayatı bir imtihan sürecidir. İnsan bu hayatın sonunda Allah'a dönecektir. İnsan Allah'ın kendisine indirdiği hidayet rehberi Kuran'a göre davranmalıdır. Gerçek amaç ahirette başarıya ulaşmaktır.⁶ İnsan dünya hayatının sonunda Rabbine dönecek ve dünyada sorumluluk çerçevesine giren yaptığı/yapmadığı her şeyin hesabını verecektir.⁷ Eğer insan hidayet rehberi Kuran'a sırt dönerek onu dinlemezse, dünyada huzur ve emniyet görmeyecek; anarşi, felaket ve buhranlardan kurtulamayacaktır. Ahirette ise büyük kaygılar, ebedî sıkıntılar, sürekli azap ve bitmez tükenmez mahrumiyetler yaşayacaktır. Üstelik ahiretteki büyük ilâhî lütuflardan da mahrum kalacaktır.⁸

Allah'ı unutmamanın sonucu şahsiyetin parçalanmasıdır. Parçalanmış şahsiyetin ahlakî bir yaşantı sürebilmesi, ahlaka dayalı sosyal ve politik bir düzen kurabilmesi imkânsızdır.⁹ Allah fikri ve ahiret bilinci olmadan ahlakî yaşantı olamaz.

İnsan varlıktan hareketle Allah'a ulaşabilecek kabiliyette yaratılmıştır. Allah, doğadaki olayların arkasındaki gücün insan tarafından bilinmesini

¹ Fatiha, 1; 1-4; Bakara, 2:255.

² Bakara, 2:30-37; Rahman, 55:1-4; İnsan, 76:2-5; Şems, 91:7-10.

³ Araf, 7:10; Ahkaf, 46:26.

⁴ İsra, 17:36; Kıyamet, 75:36.

⁵ Bakara, 2:6-21; Tevbe, 9:28; Hac, 22:31.

⁶ Bakara, 2:155-157, 257.

⁷ Zilzal, 99:7-8.

⁸ Taha, 20:124-127.

⁹ Fazlurrahman, *İslam ve Çağdaşlık*, (çeviren: Alparslan Açıkgenç & M. Hayri Kırbaçoğlu), (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2002), s. 58, 63, 76, 78.

istemektedir.¹ Çünkü yaratılanlar, bizi Allah'a götüren ayetler, yani belgelerdir.² Bu durumda insan, Allah'ın iki kitabı ile karşı karşıya gelmektedir. Bunlardan biri kâinat kitabı, diğeri ise Allah'ın elçileri aracılığı ile gönderdiği sözlü mesajlardır. "Kur'an kendisi ile uyarılınsınlar, tek bir ilah bulunduğunu bilsinler ve akıl sahipleri düşünüp öğüt alsınlar diye insanlara gönderilen bir bildiridir."³ Dolayısı ile Allah hakkında sağlıklı bilgi elde etmek için bu iki kitaba başvurmamız lazımdır.

Yüce Allah, insanları ve cinleri iyilik ve kötülük yapabilecek özellikte yaratmıştır.⁴ Bu nedenle kötülük, özgürlüğün bir sonucudur. Kötülük, iradeli varlık olan insanın özgür olmasıyla ilgilidir. Bu nedenle kötülüğün imkânı ile kötülüğün varlığını karıştırmamak gerekir.

Allah'ın insanoglundan istediği "Rab" olarak yalnız "âlemlerin Rabbini" tanınmasıdır.⁵ Çünkü "Allah, göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbidir."⁶ Allah'tan başkasını Rab edinmek insana yakışmaz.⁷ Zaten insan Allah'tan başka bir dost da bulamaz.⁸ Bu durumda Kur'an'ın asıl amacının, bireyin Allah ile doğrudan ilişkiye girmesini sağlamak olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

3. Sorumluluktan Uzaklaşma

Biyolojik-psikolojik yapısı, özgür iradesi ve aklıyla, şerefli bir varlık olarak yaratılan;⁹ imtihan edilmek üzere işitme, görme, dokunma gibi çeşitli üstün güç ve yeteneklerle donatılan,¹⁰ iyiyi kötüden ayırt edebilecek şekilde tasarımılanan¹¹ dünyadaki diğer varlıklar da kendisinin hizmetine teshir edilen insan¹² hem dünyası hem de ahireti adına çok kritik ve hayatî bir seçimle baş başa kalmıştır. İnsan, kendisine verilen bu güç ve imkânlarını

¹ Rum, 30: 20-26.

² Fussilet, 41: 53, Casiye, 45: 3-5.

³ İbrahim, 14:52. Bakınız: Zuhuf,43: 43-44.

⁴ Yunus, 10:108.

⁵ Zariyat, 51:56; Nur, 24: 55; Nisa 4:36; Tevbe, 9: 31; Ra'd, 13: 36. Karşılaştırmız: Bakara, 2: 83; Hud, 11: 25-26; Yusuf, 12: 40; Mü'min, 40: 66.

⁶ Meryem, 19: 65. Bakınız: Nahl, 16: 16.

⁷ En'am, 6: 164.

⁸ Tevbe 9: 116; En'am, 6: 51; Secde, 32: 4; Şura, 42: 9.

⁹ İsra, 17:70.

¹⁰ İnsan, 76:1-3.

¹¹ Ebu Mansur Muhammed b. Muhammed Matüridi, *Kitabü't-Tevhid*, (tercüme: Bekir Topaloğlu), (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İsam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2003), s.282.

¹² Bakara, 2:164; İbrahim, 14:32-34; Nahl, 16:12,14; Hac, 22:36, 65; Lokman, 31:20; Casiye, 45:13.

nasıl, nerede ve hangi değerler doğrultusunda kullanacaktır? Akıl gibi eşsiz bir nimeti; hırs, öfke, şehvet gibi tutkularını nasıl ve nereye yönlendirecektir?

İnsanı ve onun tabiatını en iyi tanıyan Allah¹ onun uyacağı temel ahlâki değerleri ve yaptırımları belirleyerek, insana bunlarla uyumlu yaşamayı önermiştir. Ne var ki fitratıyla çatışan, Allah'ın önerilerini dikkate almayan insan, sorumsuz bir hayat yaşamak isteyen ahlâki ve manevî düşüş tehlikesiyle karşı karşıya gelmekte² kendisine yabancılaşmaktadır.³

İnsan akıl, irade ve fitratını Allah'ın istediği biçimde kullanarak şerefli, yüksek, fitratıyla uyumlu bir mahlûk olduğunu ortaya koyabildiği gibi; O'na isyan ederek tabiatının, zalim ve cahil tarafını da gösterebilmektedir.⁴ Karada ve denizde büyük yıkımlar insanın sorumsuz tutum ve davranışlarıyla gerçekleşmiştir.⁵

İnsan, canının her çektiğini yese; her heveslendiği şeye elini, gözünü ve kulağını götürse; nefsinin hislerinin önüne bir top gibi atsa; bütün bunlarda hiçbir frenlemeye, durdurmaya, hiç değilse düzenleme ve ayarlamaya da lüzum görmeden kör bir gidişe uysa; bu durum onu akli ve iradesi olmayan bir hayvanla eşit duruma getirecektir.⁶ Allah'ı unutan insana, kendi benliği de unutturulmakta⁷ böylece insan fitratıyla, yaratıcısıyla, varlıkla yabancılaşmakla yüz yüze kalmakta ve yoldan çıkmaktadır.

¹ Mülk, 67:14.

² Şems, 91:9-10.

³ Araf, 7:175-176.

⁴ Tin, 95:4-6; Ahzab, 33:72.

⁵ Rum, 30:41.

⁶ M. Abdullah, Draz *İslam'ın İnsana Verdiği Değer*, (tercüme: Nureddin Demir),(İstanbul: Kayıhan Yayınları, 1993,) s. 73.

⁷ Haşr, 59:19.

Sonuç

Kur'an'ın hedefi, tevhit prensibi çerçevesinde fitratı, yaratıcısı ve çevresiyle barışık, sorumluluğunun bilincine varan, üzerine düşen yükümlülükleri yerine getiren insan yetiştirmektir. Böylece birey, sahip olduğu donanım ve yeterlilikle; inanç, ibadet, ahlak aile ve toplumdan oluşan dünyasını, akıl, irade vasıtalarıyla ve vahyin yardımıyla mükemmel bir şekilde düzenleyip iki dünya mutluluğunu da elde edebilecektir. Aksi takdirde insanın, Allah'ın kendisini yaratmış olduğu fitratla bütünleşmeden, tevhit düşüncesi çerçevesinde hayatını yaşamadan ve üzerine düşen sorumluluklarını yerine getirmeden; insana layık bir onurla yaşayabileceğini, yalnızlıktan ve kendine yabancılaşmadan kurtulabileceğini söylemek gerçekten zor gözükmektedir.

Kaynakça

Akbulut, Ahmet. "Din, Laiklik Ve Demokrasi Üçgeni". Özel Sayı, Cumhuriyetin 75. Yıldönümü Armağan: Ankara Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi (1999).

Draz, M. Abdullah. İslam'ın İnsana Verdiği Değer. (Tercüme: Nureddin Demir), İstanbul: Kayıhan Yayınları, 1993.

Düzgün, Şaban Ali. Din Birey Toplum. Ankara: 1997.

Fazlur Rahman. İslam ve Çağdaşlık. (çeviren: Alparslan Açıkgenç-M. Hayri Kırbasoğlu). Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2002.

Hökelekli, Hayati. 'Fitrat'. Diyanet İslam Ansiklopedisi.

İbn Manzur, Ebu'l- Fadl Cemaluddin Muhammed b. Mükerrrem. Lisanü'l-Arab. (Neşreden: Abdullah Ali el-Kebir ve diğerleri, Beyrut: 1970.

Kurtubî, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed. El-Câmi' li-ahkâmî'l-Kuran. (Neşreden: Ebu İshak İbrahim), Kahire: 1966-67.

Matüridi, Ebu Mansur Muhammed b. Muhammed. Kitabü't-Tevhid. (Tercüme: Bekir Topaloğlu), Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İsam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2003.

Nakib El-Attas, İslami Dünya Görüşü: Genel Bir Çerçeve (İslam Ve Modernizm Fazlur Rahman Tecrübesi Uluslararası Sempozyumu. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları), 1997.

Onat, Hasan. "İslam'da Yeniden Yapılanma Üzerine". Ankara Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi (1999) Özel Sayı Cumhuriyetin 75. Yıldönümüne Armağan.

Öztürk, Yener. Kur'an'da Kalp Ve Mühürleşmesi. İstanbul: Işık Yay., 2003